

ΤΑΚΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ - Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ

Ο Τάκης (Παναγιώτης) Σιδέρης, γεννήθηκε το 1929 στην Αθήνα, από προσφυγική οικογένεια που ήρθε στην Ελλάδα το 1922 από την Σμύρνη και κατοίκησε αρχικά στον Βύρωνα και μετά στο Παγκράτι και στην Καισαριανή.

Από παιδί, ο Τάκης Σιδέρης είχε εκδηλώσει τις καλλιτεχνικές ανησυχίες του, είτε σκισάροντας με μολύβι, σε σπάνια -τότε- κομμάτια χαρτιού, είτε πλάθοντας μικρά γλυπτά με πηλό, αλλά δεν είχε ακόμη προσδιορίσει την κατεύθυνση που θα ακολουθούσε στις καλές τέχνες.

Ανασταλτικός παράγοντας, ως προς αυτό, ήταν η Γερμανοϊταλική κατοχή 1941-1944 και ο εμφύλιος πόλεμος που σημάδεψαν την παιδική και την εφηβική του ηλικία, αφού όλη η οικογένειά του δοκιμάστηκε σκληρά από τα τραγικά γεγονότα που συνέβησαν τότε στη Χώρα μας και εφ' όσον όλα τα μεγαλύτερα μέλη της είχαν σημαντική συμβολή στην Εθνική Αντίσταση κατά των ξένων κατακτητών και στη συνέχεια στον εμφύλιο από την πλευρά της Εαμικής Αριστεράς, με επίκεντρο τους ηρωικούς αγώνες του Καισαριανιώτικου λαού.

Όμως, η δίψα του νεαρού Τάκη Σιδέρη για καλλιτεχνική έκφραση και δημιουργία, τον οδήγησαν μεταπολεμικά στην εγγραφή του στην γνωστή Σχολή «Α.Β.Σ.» («ECOLEA.B.CDEDESSIN»), όπου σπούδασε ζωγραφική υπό τον Καθηγητή Φάνη Γαλανό, ενώ αργότερα, κατά την τριετία 1974-1976, προσλήφθηκε στην ίδια σχολή ως διδάσκων καθηγητής.

Παράλληλα, ο Τάκης Σιδέρης, είχε εγγραφεί και στο ΩΔΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ, όπου σπούδασε βιολί και μαντολίνο, με εξαιρετικές επιδόσεις, σε σημείο που ο Γερμανός καθηγητής του Τόνι Σούλτσε, κατά την αποφοίτησή του, του δώρισε το προσωπικό του βιολί!

Ωστόσο, τελικά, τον κέρδισε η ζωγραφική, γιατί ένιωθε, όπως έλεγε ο ίδιος, ότι το βιολί ήταν ένα εργαλείο ερμηνείας των έργων άλλων καλλιτεχνών, ενώ εκείνος στόχευε στην δική του δημιουργική έκφραση.

Νεότατος γνωρίστηκε και έγινε αδελφικός φίλος με τον επίσης Καισαριανιώτη Γιώργο Σικελιώτη πού έγινε ο μέντοράς του στη ζωγραφική, ενώ στο περιβάλλον του Σικελιώτη είχε την ευκαιρία να μελετήσει πίνακες του Βασιλείου, του Παπαλουκά, του Στέρη, να διαβάσει τις επιστολές του Βαν Γκόγκ και να «θησαυρίσει» από πλήθος βιβλία λογοτεχνίας περί τέχνης, αλλά και να εμβαθύνει σ'αυτή με πολλούς φίλους λογοτέχνες και κριτικούς τού κύκλου τους.

Έκτοτε, ακολουθώντας με δημιουργική συνέπεια τον δρόμο της ζωγραφικής, ο Τάκης Σιδέρης υπήρξε πολυεργος και ποικίλος στις επιλογές του, αξίζει δε να αναφερθούν -έστω συνοπτικά- ορισμένα χαρακτηριστικά γεγονότα από τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες του, καθώς και μερικές από τις, πολύ συχνές, θερμές κριτικές προς τιμή του, που σκιαγραφούν σε μεγάλο βαθμό, το όλο πορτραίτο του καλλιτέχνη.

Το έτος 1958, ο Τάκης Σιδέρης προσλήφθηκε ως υπάλληλος στον Δήμο Καισαριανής και πολύ σύντομα του ανατέθηκαν καθήκοντα επιβλέποντος στην υπηρεσία καθαριότητας, όπου η επιμέλεια και η δραστηριότητά του, προκάλεσε την απονομή επαίνου εκ μέρους της Δημοτικής Αρχής.

Το έτος 1962, του απονεμήθηκε το Β΄ βραβείο ζωγραφικής από την Β΄ Πανελλαδική Έκθεση Νέων, που διοργάνωσε το «Ιταλικό Ινστιτούτο Αθηνών».

Το έτος 1963, η σπουδαία κριτικός Ελένη Βακαλό, έγραψε για τον νέο, τότε, ζωγράφο στην ημερήσια εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», με αφορμή την ατομική του έκθεση στην αίθουσα «Αρχιτεκτονική», όπου εκτέθηκαν 70 έργα του. Η κριτική εκείνη είχε ως εξής:

«Μ' αυγό και τέμπερα δουλεύει ως επί το πλείστον ο Τάκης Σιδέρης και τα θέματά του δεν επεκτείνονται πέρα από τον κύκλο της γειτονιάς, με τα κορίτσια στο μπαλκόνι, τις γυναίκες στις εξώπορτες, τα κυριακάτικα απογεύματα στο ζαχαροπλαστείο, τις ανοιξιάτικες εκδρομές στην εξοχή. Στο ύφος αυτό της λαϊκής ζωής ο ζωγράφος ανταποκρίνεται με μίαν εσωτερική αφέλεια στην ιχνογράφησή της, στο σχεδίασμα των στάσεων και των μορφών. Κάτω όμως απ' αυτήν την αφέλεια, κάτω από την απλότητα και καθημερινότητα των θεμάτων, τι πλούσιος κόσμος

γεμάτος μαγεία αποκαλύπτεται, κυρίως στην χρωματική ευαισθησία, το χρωματικό θάμπος του νέου ζωγράφου.....»

Το 1964, το «διαχρονικό» περιοδικό «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ», στο τεύχος ΙΟΥΛΙΟΥ- ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, επιλέγει ως εξώφυλλο έργο του Τάκη Σιδέρη.

Ωστόσο, κατά την διάρκεια της επτάχρονης δικτατορίας (1967-1974), ο Τάκης Σιδέρης απολύθηκε από την εργασία του στο Δήμο Καισαριανής, με προσωπική εντολή του δικτάτορα Στυλιανού Παττακού, με την ιδιότητά του ως Υπουργού Εσωτερικών και Δημόσιας Ασφάλειας, γιατί βρέθηκε το όνομά του σε κατοχική κατάσταση μελών της ΕΠΟΝ του 1944, όταν ο καλλιτέχνης ήταν τότε, μόλις 15 ετών!

Θαρραλέα, ο Τάκης Σιδέρης ζήτησε ακρόαση από τον δικτάτορα, και ρωτώντας τον -σε προσωπική αντιπαράθεση μαζί του- για ποιο αδίκημα διώκονταν, εισέπραξε την αμηχανία του! Φυσικά δεν απέτρεψε την απόλυσή του, αλλά έμεινε με την υπερηφάνεια, ότι αντιμετώπισε με αξιοπρέπεια το θρασύ εκείνο υποκείμενο.

Εκτοτε και μη έχοντας την στοιχειώδη οικονομική δυνατότητα διοργανώσεως ατομικών εκθέσεων, ο Τάκης Σιδέρης συμμετείχε τακτικά με έργα του στις Πανελλήνιες Εκθέσεις Ζωγραφικής στο Ζάππειο Μέγαρο, ενώ το έτος 1968 ανέλαβε να εικονογραφήσει το ρηξικέλευθο βιβλίο του φίλου του Ηλία Πετρόπουλου με τίτλο «ΤΑ ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ», στη συνέχεια το έτος 1970, εικονογραφεί το βιβλίο του Καισαριανιώτη φίλου του Μάριου Χάκκα, με τίτλο «Ο ΜΠΙΝΤΕΣ» και εν συνεχεία τα «ΑΠΑΝΤΑ» τού ιδίου, ενώ ιδιαίτερως σημαντική πρέπει να θεωρηθεί και η εικονογράφηση από τον Τάκη Σιδέρη του βιβλίου «Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ» του Δημήτρη Φωτιάδη. (Α΄ Έκδοση 1963).

Παράλληλα, κατά την χρονική περίοδο 1970 μέχρι και το 1985, θα επισκεφτεί πολλές φορές το Άγιο Όρος, όπου θα δουλέψει απ' ευθείας σε θέματα του αγιορείτικου χώρου και τοπίου, τα δε έργα του εκείνα έγιναν ανάρπαστα όταν εκτέθηκαν σε ατομική του έκθεση στην Αθήνα.

Το έτος 1977 «Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ», απονέμει στον Τάκη Σιδέρη, δίπλωμα «Τιμής Ένεκεν», προς επιβράβευση «Των εξαιρετων αυτού προσπαθειών και επιτεύξεων».

Το έτος 1979, ο γνωστός ποιητής Άκος Δασκαλόπουλος, με χειρόγραφο σημείωμά του και τίτλο «Περίπατος στις ζωγραφιές του Τ. Σιδέρη», με αφορμή την έκθεσή του στην αίθουσα «Νέες Μορφές», αναφέρεται με γλαφυρότητα στα έργα του ζωγράφου.

Το έτος 1981, το Υπουργείο Παιδείας ανέθεσε στον Τάκη Σιδέρη την εικονογράφηση του αναγνωστικού «Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ» για τα παιδιά της Δ΄ Δημοτικού, έργο που επαινέθηκε με πολλές κριτικές της εποχής.

Το έτος 1988, έργα του Τάκη Σιδέρη εκτίθενται στην Εκθεση Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης που οργάνωσε στην Πύλη Αμμοχώστου το Επιμελητήριο Καλών Τεχνών Κύπρου.

Το έτος 1993, με αφορμή ατομική έκθεση του Τάκη Σιδέρη στην αίθουσα «ΠΟΛΥΠΛΑΝΟ», ο ιδρυτής της (+) Νίκος Ε. Παπαδάκης, έγραψε για την *«Ταπεινή και σιωπηλή ποίηση»* του ζωγράφου, (όπως την είχε χαρακτηρίσει ο μεγάλος Έλληνας ζωγράφος και στοχαστής Αλέκος Κοντόπουλος από το 1964 - Περ. Ζυγός τ. 98). *Ότι «...προκαλούσαν ιδιαίτερα την προσοχή και τον γιόμιζαν με μιαν αθόρυβη συγκίνηση. Λες και ακτινοβολούσαν με βαθύτατη γλυκύτητα με την επίσημα λαϊκή έκφρασή τους με τις σχέσεις των χρωματικών τους τόνων, σωστά τοποθετημένων σε μια ενωτική αλληλοεξάρτηση, αλλά και με μια σίγουρη ερμηνεία του αντικειμενικού σχήματος!*

Το έτος 2000, ο Δήμος Καισαριανής, απονέμει πλακέτα «Τιμής Ένεκεν», στο ζωγράφο Τάκη Σιδέρη, στο πλαίσιο της εκδήλωσης «Μικρασιάτικα 2000».

Το έτος 2004, η Παρασκευή Κατημερτζή, έγκριτη δημοσιογράφος του πολιτιστικού και εικαστικού ρεπορτάζ στα «ΝΕΑ», έγραψε στο αφιέρωμά της για τον Τάκη Σιδέρη, για όσα είδε και όσα της είπε ο καλλιτέχνης: *«...Η ζωγραφική του Τάκη Σιδέρη είναι γεμάτη χυμούς. Τα ζωηρά χρώματα που ντύνουν τα άγουρα σώματα των κοριτσιών, των γυναικών, τα στιβαρά των ανδρών, δεν έχουν όριο στην τόλμη και την*

ελευθερία των μεταξύ τους συνδυασμών. Είναι για άλλους η λιτότητα και η αφαίρεση.». Ο ίδιος ο Τάκης Σιδέρης είχε πεί, ότι: *«Το πλεονέκτημα της ζωγραφικής είναι, ότι μπορείς να επανορθώνεις, να σβήνεις, να γράφεις, να διορθώνεις τις εκφράσεις σου, όπως με τη γραφή»*.

Το 2006, η Βιβή Βασιλοπούλου, γνωστή Κριτικός Τέχνης και Συγγραφέας, γράφει στα Εικαστικά του «ΕΠΕΝΔΥΤΗ», για τον Τάκη Σιδέρη, με αφορμή μία ακόμη ατομική έκθεση του στην αίθουσα «Σκουφά», με τίτλο *«Η Βυζαντινή ζωγραφική του Τάκη Σιδέρη»: Η λιτότητα του σχεδίου, η καθαρότητα της περιγραφής, η προσωπική αίσθηση χρώματος- έντονο σε τολμηρούς συνδυασμούς- εισάγει τον θεατή ευχάριστα στη θεματολογία του, που εκφράζει και το στίγμα του προσωπικού του ύφους. Εκεί ο λυρισμός είναι αποτέλεσμα της οπτικής συγκίνησης και ευαισθησίας του ίδιου του ζωγράφου. Ο Τάκης Σιδέρης συνεχίζει μια παράδοση λαϊκών ζωγράφων (πινέλο και μολύβι), αλλά και σύγχρονων καλλιτεχνών: Φώτη Κόντογλου, Νίκου Εγγονόπουλου, Ν.Γ. Πεντζίκη, Ράλλη Κοψίδη, Δημήτρη Μυταρά, Αλέκου Φασιανού, Νίκου Χουλιαρά, Γιάννη Ψυχοπαίδη κ.α'. Τα ποιήματα και τα πεζά κείμενα του ζωγράφου είναι ταυτόσημα, είναι αναγνωρίσιμα, φωτίζουν τα χρώματα, τα σχήματα, τις γραμμές της άλλης δουλειάς του.»*

Παράλληλα, εκτός από δεκάδες βιβλία Ελλήνων συγγραφέων, ο Τάκης Σιδέρης εικονογράφησε και αρκετά εξώφυλλα δίσκων, όπως ο δίσκος «ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ», σε μουσική Γιώργου Γεωργιάδη και ποίηση Γιώργη Σιδέρη (αδελφού του), του δίσκου «ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΟΝΕΙΡΩΝ», σε μουσική Χρήστου Λεοντή και ποίηση Λευτέρη Παπαδόπουλου, καθώς και του μεγάλου δίσκου του Παναγιώτη Τούντα «ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΚΥΡΙΕΣ, ΑΠΟΕΝΑΜΕΓΑΛΟ ΣΥΝΘΕΤΗ» (έτος 2008).

Το 2013, ο συγγραφέας Κώστας Ριτσώνης στο βιβλίο του «ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΤΑ ΜΑΚΑΜΙΑ», του αφιερώνει ένα -θερμών συναισθημάτων- έμμετρο απόσπασμα με τίτλο «Ο ΠΑΓΚΡΑΤΙΩΤΗΣ» : *«Στο Παγκράτι ένας ζωγράφος, έχει γίνει ξακουστός, είναι ο Τάκης ο Σιδέρης ο τεχνίτης ο παλιός, τόσα χρόνια ζωγραφίζει τα μαγκάκια τα παλιά, που φορούσαν καθουράκι σάν χορεύαν ζεϊμπεκιά ...»*.

Το 2016, ο Δήμος Αιγιαλείας τιμά τον Τάκη Σιδέρη με πλακέτα «Τιμής Ένεκεν», για την δωρεά έργων του στην Δημοτική Πινακοθήκη Ακράτας και καθιερώνει σ' αυτήν αίθουσα με το όνομά του.

Το ίδιο έτος 2016, η αισθαντική ποιήτρια και πεζογράφος Ελένη Χωρεάνθη, αναφέρθηκε εκτενώς στο ευρύτερο έργο του καλλιτέχνη(εικαστικό-ποιητικό-πεζογραφικό), με εξαιρετική ενάργεια και θερμό λόγο:«Ο Τάκης Σιδέρης είναι ένας κορυφαίος ζωγράφος, αλλά παράλληλα σημαντικός πεζογράφος και ποιητής, που καλύπτει με την δημιουργική παρουσία του σχεδόν έναν αιώνα! (1929 -).

Συνοψίζοντας απολογιστικά την δημιουργική πορεία του στην νεοΕλληνική ζωγραφική, διαπιστώνουμε, ότι ο Τάκης Σιδέρης έχει καταγράψει ένα τεράστιο έργο, που περιλαμβάνει 50 (!) ατομικές εκθέσεις του, αλλά και την συμμετοχή του σε 180 (!) ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα (Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Βόλο, Κατερίνη, Ηράκλειο, Ρέθυμνο, Ερμούπολη Σύρου, Λέσβο), αλλά και στο εξωτερικό.

Εργα του Τάκη Σιδέρη έχουν αποκτηθεί από την Εθνική Πινακοθήκη, από το Μουσείο Ιωνος Βορρέ στην Παιανία Αττικής, από το Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης Θεσσαλονίκης, από τούς Δήμους Καισαριανής, Ηρακλείου Κρήτης, Αγρινίου, Μήθυμνας Λέσβου, Ακράτας-Αιγείρας, αλλά και από πολλές ιδιωτικές συλλογές.

Τέλος, επιβάλλεται να αναφερθούμε και στα Λογοτεχνικά (Συγγραφικά και Ποιητικά) πεπραγμένα του Τάκη Σιδέρη στα Ελληνικά Γράμματα, εφ' όσον έχουν εκδοθεί μέχρι σήμερα 11 βιβλία του με διηγήματα και ποιήματά του, ενώ πέντε από αυτά έχουν περιληφθεί στον μνημειώδη τόμο με τίτλο «Χαίρε, Ω' Χαίρε Ελευθερία» - Ο Αγώνας στην Ελληνική και Ξένη Ποίηση» που εξέδωσαντο έτος 2021 η Τράπεζα Πειραιώς και το Ίδρυμα «Τάκης Σινόπουλος» για την επέτειο των 200 χρόνων από την Επανάσταση του 1821.

Ο θάνατος τουμακρόβιου Τάκη Σιδέρη, ενός σεμνού και «αθόρυβου», αλλά και τόσο πολυδιάστατου καλλιτέχνη και λογίου, σήμερα στις 8 Μάρτη 2026, αφήνει δυσαναπλήρωτο κενό στην πολιτισμική δημιουργία της Χώρας, αλλά για την Καισαριανή το πλήγμα είναι ιδιαίτερα οδυνηρό, γιατί χάνει τον τελευταίο μιάς σπουδαίας

δημιουργικής γενιάς άξιων Καισαριανιωτών, που διέπρεψε μεταπολεμικά στις τέχνες και τα γράμματα. Η Καισαριανή και η ζωγραφική πενθούν για τον Τάκη Σιδέρη.